

Po latach...

Czas, jaki minął od wydania I tomu „*Studia Linguistica*” dedykowanego Profesor Józefie Kobylińskiej z okazji pięćdziesięciolecia pracy naukowej, to okres Jej dużej aktywności naukowej, popularyzatorskiej i dydaktycznej. W latach 2002–2019 Pani Profesor opublikowała monografię autorską oraz blisko 100 prac, w tym artykuły naukowe, wspomnieniowe i biogramy.

Zainteresowania badawcze Jubilatki skupione są wokół kilku wzajemnie się dopełniających sfer tematycznych: prozy Władysława Orkana, historii języka, dialektologii i onomastyki. Kontynuując prace nad prozą Władysława Orkana, Profesor Kobylińska skoncentrowała swoją uwagę na aspektach kulturowych jego twórczości. Owocem tych badań są artykuły poświęcone składnikom obrazu świata wykreowanego w tekstach gorczańskiego pisarza: stereotypowi ojca, matki, księżycy, obyczajom świątecznym czy też wykrzyknieniom quasi-religijnym. Stanowią one znakomite dopełnienie wcześniejszych prac Jubilatki na temat języka Orkana.

Przeważającą część publikacji naukowych Pani Profesor poświęciła historii języka i dialektologii. Szczególnie pieczołowitemu opracowaniu poddała cenny zasób językowy związany z Jej rodzinnymi stronami – *Księgi gromadzkie wsi Kasina Wielka*. Doceniając wartość badawczą tych dawnych tekstów prawniczych, profesor Kobylińska opracowała na ich podstawie wybrane pola leksykalno-semantyczne z kilku zakresów: struktury społecznej i relacji międzyludzkich (nazwy mieszkańców, rzemieślników, pokrewieństwa, tytułatura), kultury materialnej (nazwy ziemi i jej części, spadków, zabudowań, rolnictwa, upraw i produktów żywnościowych, zwierząt domowych), kultury prawnej (nazwy kar, przestępstw), a także określenia temporalne. Przedmiotem opisu stały się także zagadnienia morfologiczne (feminy powstałe poprzez derywację paradygmatyczną, formacje z sufiksem -ę, fleksja rzeczowników) i onomastyczne (imiennictwo).

Publikacje poświęcone księgom sądowym ukazywały się w formie artykułów zamieszczanych w czasopiśmie i w pracach zbiorowych, a ich ukoronowaniem jest wydana w 2013 roku monografia *Studia nad językiem ksiąg gromadzkich wsi Kasina Wielka 1513–1804*, w której rozproszone wcześniej teksty zostały uszeregowane i zyskały całościowy charakter dzięki uzupełnieniu o obszernie części wprowadzające (historia wsi, charakterystyka Zagórzan jako grupy etnicznej, opis gwary zagórzańskiej i ksiąg sądowych jako zabytku) oraz podsumowanie i rzetelną naukową obudowę (bibliografia, indeks). Szczególnym dopełnieniem treściowym monografii jest rozdział dotyczący nazwisk autorstwa Teresy Kolber, doktorantki Profesor Kobylińskiej. Po wydaniu monografii Pani Profesor nie zaprzestała prac nad księgami sądowymi, widząc w nich wciąż nowe tematy badawcze, które z właściwym sobie zapałem opracowuje w kolejnych artykułach: *Nazwy materialnych powinności rodzinnych; Pole wyrazowe kłótnia w dialekcie południowomałopolskim w XVI–XVIII wieku; Odeśłania w dawnych tekstach prawnych; Sposoby nazywania najważniejszych wydarzeń życiowych; Czasowniki nazywające orzeczenia i postanowienia sądu w XVII-wiecznych tekstach prawniczych*. Jako wybitna znawczyni historii języka i gwary zagórzańskiej Profesor Kobylińska wytrwale analizuje szczegółowe

zjawiska i problemy morfologiczne bądź fonologiczne, poświęcając im osobne artykuły, m.in. *Zapomniane nomina acti na -ek (XVI–XVIII w.)*; *Wahania spółgłosek dz : z, dź : ź w gwarze południowomałopolskiej*; *Męskie nazwy osobowe na -a w Księgach gromadzkich wsi Kasina Wielka (XVI–XVIII w.)*; *Językowe zagadki nazwy Niedźwiedź*. W jednej z prac Profesor Kobylińska, wykorzystując wiedzę onomastyczną oraz znajomość historii i topografii rodzimych okolic, przedstawiła w niezwykle interesujący sposób proces przekształcania się wsi w miasto odzwierciedlony w nazwach ulic (*Jak się moja wieś „urbanizowała”*).

Zarówno prace dotyczące twórczości Orkana, jak i te powstałe na podstawie ksiąg sądowych Kasiny Wielkiej czy innych materiałów gwarowych lub własnej kompetencji językowej Jubilatki (jak *Słownik gwary górcańskiej*) dobitnie pokazują, że szczególnie Jej bliskie są tematy związane z rodzinnymi okolicami. Przedmiotem zainteresowań nie są jednak tylko kwestie językowe. Wiele prac Profesor Kobylińska poświęciła także innym wyznacznikom odrębności kulturowej Zagórzan, takich jak: pożywienie, zabudowania, strój, obyczajowość, folklor. Żywo interesuje Ją również historia najbliższych okolic, boleśnie doświadczonych w czasie obu wojen światowych, o czym pisze m.in. w artykułach *Mszańskie cmentarze, mogiły i miejsca pochówków*; *Kasina Wielka – kraina mogił i krzyżów*. Wychodząc z założenia, że nawet największe wydarzenia historyczne są wyraźnie widoczne poprzez pryzmat życia pojedynczego człowieka i jego rodziny, Pani Profesor z właściwą sobie skrupulatnością i rzetelnością, docierając nieraz do nieznanych wcześniej materiałów, opisuje losy pojedynczych osób pochodzących z Mszany Dolnej i okolic lub działających na tych terenach. Chcąc dotrzeć do społeczności, pośród której żyły opisywane osoby, Profesor Kobylińska wyniki swych prac biograficznych publikuje na łamach lokalnych czasopism („Rocznik Sądecki”, „Almanach Ziemi Limanowskiej”, „Małopolska. Regiony-Regionalizmy-Małe Ojczyzny”). Przygotowane w sposób syntetyczny i faktograficzny biogramy 33 osób zostały natomiast zamieszczone w zbiorowej pracy zatytułowanej *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939–1956*, wydanej pod redakcją T. Gąsiorowskiego, J. Wojtyczy (t. 13 i 14) i A. Zagórskiego (t. 13). Przygotowanie i opracowanie tych małych form biograficznych wymagało od Autorki wielkiej dociekliwości, żmudnych ustaleń i poszukiwań materiałów w archiwach państwowych, instytucjonalnych lub rodzinnych, analizy dokumentów, a także współpracy z żyjącymi członkami rodzin opisywanych postaci. Tę czasochłonną i trudną pracę Pani Profesor traktuje jednak jako hołd oddany wszystkim krajanom, którzy brali udział w działaniach wojennych.

Jubilatka chętnie dzieli się także swoimi wspomnieniami. Te dotychczas opublikowane poświęciła instytucjom i organizacjom, które Ją ukształtowały – harcerstwu i szkole (*I Drużyna Harcerzek im. Królowej Jadwigi w Mszanie Dolnej*; *Szkoła i harcerstwo*; *Gimnazjum w Mszanie Dolnej*, *Spotkania po latach*), uczelni (*Moje studia w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej (1948–1951)*), a także osobom, które przechowuje we wdzięcznej pamięci jako nauczycieli, wychowawców bądź współpracowników: Adamowi Heinzowi, Tadeuszowi Milewskiemu, Eugeniuszowi Pawłowskiemu, Marii Schabowskiej, Bronisławie Szczepancównie.

Aktywność Profesor Kobylińskiej nie przejawia się wyłącznie w tworzeniu i publikowaniu prac. Z zaangażowaniem bierze udział w życiu środowisk, z którymi

łączą ją więzy zawodowe, organizacyjne lub rodzinne. Jest członkinią Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego i Komitetu Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk, Oddziału w Krakowie. Profesor Kobylińska utrzymuje stały kontakt z pracownikami Uniwersytetu Pedagogicznego, uczestniczy w konferencjach bądź mniej formalnych spotkaniach. Przyjęła m.in. zaproszenie Studenckiego Koła Naukowego Polonistów na spotkanie z cyklu *Nasi Mistrzowie*, w czasie którego podzieliła się z młodymi ludźmi ciekawymi wspomnieniami ze swoich czasów studenckich i długich lat pracy dydaktycznej. Chętnie też służy radą i doświadczeniem swoim młodszym Współpracownikom z Katedry Języka Polskiego i Katedry Lingwistyki Kulturowej i Komunikacji Społecznej. Już po przejściu na emeryturę wypromowała cztery doktorantki, z którymi utrzymuje stały kontakt.

Pani Profesor aktywnie działa także w środowisku lokalnym, m.in. uczestnicząc w licznych spotkaniach, uroczystościach i wydarzeniach kulturalnych czy też publikując swoje prace w regionalnych czasopismach („Rocznik Sądecki”, „Almanach Ziemi Limanowskiej”, „Pod Lubogoszczą”, „Zgoda – Biuletyn Informacyjny”, „Gazeta Mszańska”). Bierze również udział w zebraniach Oddziału Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego w Mszanie Dolnej. Współpracuje także z lokalnymi władzami – zaangażowała się m.in. w organizację konferencji pt. *Historia, tradycja, kultura*, inaugurującej obchody 650-lecia Kasiny Wielkiej, czego owocem jest praca zbiorowa finansowana przez Urząd Gminy Mszana Dolna. Wyrazem uznania dla zaangażowania Pani Profesor w rozwój kultury lokalnej jest tytuł Honorowego Członka Polskiego Towarzystwa Ludowego, który wręczono Jej w czasie obchodów 70-lecia tej organizacji.

Wszechstronna aktywność i zapał, z jakim Pani Profesor podejmuje kolejne działania, budzą ogromny podziw. Swoją postawą – tworzenia rzetelnych, pisanych z naukową akrybią prac, pasją odkrywania i zgłębiania coraz to nowych tematów dotyczących języka i historii, uczestnictwem w życiu rodzimej społeczności, swojej małej ojczyzny – daje nam wzór pracowitości, zaangażowania oraz twórczego wykorzystania swoich kompetencji, wiedzy i doświadczenia. Ciągły kontakt z młodszymi pracownikami naukowymi, otwartość na drugiego człowieka, gotowość do rozmowy i pomocy sprawiają, że Profesor Józefa Kobylińska wciąż pozostaje naszym wspólnym Współpracownikiem i Nauczycielem.

Ewa Młynarczyk